

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

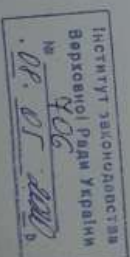
АЛЕКСЕЄВА СЕРГІЯ ОЛЕГОВИЧА

на тему «ВИКОРИСТАННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА
ГОСПОДАРЬСЬКОМУ СУДОЧИНСТВУ УКРАЇНИ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ
ТА ПРАКТИКИ», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук зі спеціальності 12.00.11 – міжнародне право.

Питання взаємодії міжнародного і національного права, виступаючи одним з ключових елементів сучасної правової реальності, з кожним роком набуває особливого значення в рамках глобалізованого суспільства. А активний розвиток світогосподарських зв'язків перетворює проблему використання норм міжнародного права у національному судочинстві на одне з пріоритетних питань сучасного як міжнародного приватного, так і публічного права.

Саме дослідженню теоретичних засад використання норм загального міжнародного права в господарському судочинстві України, місця і ролі міжнародно-правових норм, а також механізмів їх використання у господарському процесі і присвячене дисертаційне дослідження С.О.Алексєєва, де він концентрує увагу на тому факті, що глобальні соціальні зрушення змінили сам характер, при цьому автор говорить про його роздержавлення і наголошує на підвищенні відкритості національних правових систем для застосування норм загального міжнародного права, що не обмежується лише сферою матеріального права, але і наочно спостерігається у праві процесуальному і, зокрема, в рамках господарського процесу.

Відповідно до поставленої мети автор намагався під час дослідження визначити теоретичні засадничі принципи використання міжнародного права у господарському судочинстві України, а також проаналізувати практичні аспекти його реалізації.

Дисертаційне дослідження є складовою науково-дослідної роботи відділу європейського права та міжнародної інтеграції Інституту законодавства Верховної Ради України за наступними темами: «Проблеми правового забезпечення виконання Україною міжнародних зобов'язань» (державний реєстраційний номер 0111U000578) та «Правові механізми інтеграції України до європейського правового простору» (державний реєстраційний номер 0111U000579).

Автором чітко визначені мета і завдання дослідження. Так, метою дисертації стало формування теоретичних знань щодо використання норм загального міжнародного права у господарському судочинстві України.

Зазначена автором мета обґрунтовано зумовлює вирішення низки поставлених у дисертаційному дослідженні завдань, серед яких визначення місця міжнародного господарського процесуального права в системі сучасного міжнародного права, дослідження та проведено аналізу міжнародно-правових проблем судочинства в господарських судах України, визначення правового статусу норм міжнародного права у правовій системі України, здійснення правового аналізу норм міжнародного права, що застосовуються при вирішенні судочинства в господарських судах України.

Автор визначив об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження є національні і міжнародні (публічні та приватні) правовідносини, що виникають при використанні норм міжнародного права господарськими судами України при вирішенні спірних правовідносин, ускладнених «іноземним елементом». Предметом дослідження є сукупність міжнародно-правових норм публічного і приватного характеру, що використовуються господарськими судами України в процесі здійснення господарського судочинства при вирішенні спірних правовідносин, ускладнених «іноземним елементом». Методологічна база обрана з урахуванням мети і завдань, а також об'єкта та предмета дослідження.

У дисертації використовуються загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, що у своїй сукупності створюють відповідну методологічну базу дослідження та є достатніми для її гармонійного формування і застосування.

Привертає увагу наукова новизна даної дисертаційної роботи як комплексного дослідження теоретичних і практичних проблем використання норм загального міжнародного права у господарському судочинстві України. Науковий інтерес представляють положення і висновки, що становлять наукову новизну, та покликані зробити певний внесок у міжнародно-правову науку. Зокрема, привертають увагу положення, що досліджені уперше, а саме: дослідження ролі і значення імплементації норм міжнародного права з огляду на використання у діяльності господарських судів при вирішенні спірних правовідносин, укладених «іноземним елементом»; проведення узагальнення міжнародно-правових наслідків застосування державою та її господарськими судами норм міжнародного права; комплексне дослідження міжнародно-правових норм, що застосовуються господарськими судами України для розгляду спірних правовідносин, укладених «іноземним елементом». У процесі дослідження дістала подальшого розвитку низка питань, фундаментальних в контексті досліджуваної проблематики, серед яких ідея колізійності потенціалу встановленої пріоритетності застосування правил судочинства, визначених міжнародним договором, перед аналогічними правилами, встановленими національним законодавством України.

На нашу думку, дисертаційне дослідження С.О.Алексєєва має суттєве практичне значення завдяки одержаним результатам, які становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані: у науково-дослідній діяльності – як основа для подальших наукових досліджень із відповідної проблематики; у правотворчій діяльності – для удосконалення чинного законодавства у сфері супроводження і забезпечення використання норм міжнародного права в господарському судочинстві

України; у навчальному процесі – для викладання у вищих навчальних закладах нормативних і спеціальних курсів у галузі міжнародного публічного і міжнародного приватного права; у правозастосовній діяльності – для її доктринально-теоретичного супроводження та практичного забезпечення у контексті теми дослідження.

Автором здійснено належну апробацію результатів дисертаційного дослідження. Основні положення та результати дисертації викладено у 8 наукових працях, п'ять з яких – у наукових фахових юридичних виданнях України, а також у 2 тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Вдалою видається структура дослідження, яке складається зі вступу, трьох розділів, які містять десять підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг основного тексту дисертації становить 252 сторінки. Список використаних джерел налічує 262 джерела.

У вступі автор акцентує увагу на актуальності теми дослідження, його методології, зазначає його мету та предмет, формулює наукову новизну одержаних результатів тощо.

У першому розділі дисертаційного дослідження «Норми міжнародного права та їх роль в діяльності українських господарських судів», проведено огляд міжнародно-правових досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців різних періодів з огляду на співвідношення і взаємодію міжнародного і внутрідержавного права (с.37-45), значна увага приділена дослідженню поняття імплементації міжнародно-правових норм (с.49-56). Окрема увага в структурі розділу приділена правовому статусу норм загального міжнародного права, що регламентують судочинство в господарських судах України.

Другий розділ «Застосування норм міжнародного права в господарському судочинстві України: функціонально-доктринальний контекст» присвячений дослідженню норм міжнародного права, що застосовуються господарськими судами України в процесі здійснення

судочинства, а також місце міжнародного господарського процесуального права в системі сучасного міжнародного права. Привертає увагу проведений автором детальний аналіз передумов і основних засад викремлення міжнародного господарського процесуального права як інституту міжнародного процесуального права (с.92-96).

Особливу увагу привертають проблеми, порушені у третьому розділі дисертаційного дослідження «Міжнародно-правові проблеми судочинства в господарських судах України», а саме питання правоздатності іноземних осіб у господарському судочинстві, а також допустимості доказів, отриманих у порядку правової допомоги. Так, важливим з огляду на сучасну ситуацію в світі видається проведене автором дослідження поняття та нормативного регулювання міжнародної підсудності (с.176-183).

Особливий інтерес як в науковому плані, так і у практичній перспективі представляють висновки дисертаційного дослідження, в яких автор системно викладає свої позиції щодо основоположних проблем використання норм загального міжнародного права у господарському судочинстві України. Значачимо, що ці питання мають право на існування та потребують серйозної нормотворчої роботи щодо їх визнання та деталізації.

В цілому робота лише позитивне враження. Усі дослідження реалізуються їх автором в контексті аналізу теоретичних підходів до проблеми, що вивчається, вчених-юристів, які є представниками різних галузевих юридичних наук. Автором проаналізовано і узагальнено надбання міжнародно-правової практики у сфері, що вивчається. Це дало змогу дисертанту запропонувати та обґрунтувати шляхи розв'язання виявлених при цьому проблем, сформулювати власну позицію щодо використання міжнародно-правових норм у господарському судочинстві.

Водночас, позитивно оцінюючи зміст рецензованого дисертаційного дослідження, вважаємо за необхідне звернути увагу на окремі положення роботи С.О.Алексєєва, які частково носять спірний і дискусійний характер і потребують додаткового пояснення чи уточнення позиції автора.

Насамперед, слід відзначити оригінальний характер дослідження та спроби автора висвітлити у публічно-правовій перспективі питання, які на перший погляд, могли б знайти своє логічне розкриття саме у системі міжнародного приватного права, втім у тексті дисертації вони посіли своє місце і не лишилися суто умовляльним концептом.

У другому розділі роботи автор проводить цілісний аналіз передумов виокремлення міжнародного господарського процесуального права як окремого інституту міжнародного процесуального права (с.92-96), разом з тим, на нашу думку, з точки зору комплексного підходу до теми, що вивчається, доцільним було б провести комплексне дослідження його характеристик, і висвітлити значення цього інституту, а також визначити його місце в системі міжнародного права.

Крім того, автор вдався до надмірної деталізації у висвітленні процесу імплементації норм міжнародного права у національне законодавство, а саме процесу ратифікації міжнародних договорів України (с.106-114), втім, ідея відповідності цього процесу вимогам Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. зазнала лише згадки (с.114), у той час як положення Конвенції були процитовані і окреслені окремо (с.105-106), що позбавило, нашу думку, текст системності у вивченні цього питання саме з точки зору міжнародного права.

Так, у процесі дослідження регламентації процесуальних прав та обов'язків іноземних осіб, автор зауважає "необхідно наголосити на тому, що на території України сформовані й діють суди, спеціально призначені для розгляду економічних спорів, подібні до закордонних торговельних судів (Франція) або спеціалізованих відділень загальних судів для торговельних справ (Англія, ФРН)" (с.94). Оскільки ця акцентація не зазнала подальшого розвитку у тексті, варто було б навести приклади конкретних українських судових установ, уподібнених закордонним автором.

Враховуючи той факт, що у дослідженні неодноразово використуються різноманітні скорочення, варто було б не обмежуватися одноразовою розшифровкою таких абрєвіатур в тексті, а використувувати окремий перелік скорочень, адже текст рукопису мав би відзначатися ознаками загальної доступності. Слід звернути увагу на той факт, що частина згаданих в тексті роботи авторів, зокрема прихильників концепції примату внутрішнього права (с.39) та прихильників дуалістичного напрямку в науці міжнародного права (с.41) позначена з використанням суто прізвища, які не є творчими псевдонімами.

Крім того, варто звернути увагу на обширність використаних автором джерел, про що свідчить наведений у кінці дослідження перелік, у якому зустрічаються справжні раритети від збірки виступів А.Я.Вишинського на Паризькій мирній конференції 1946 р., до статей з журналу Соціалістична законність з чисел 1972 - 1973 рр.

Висловлені зауваження і рекомендації, враховуючи складність досліджуваної теми, суттєво не впливають на загальом позитивну оцінку дисертаційного дослідження С.О.Алексєєва, що зумовлено відзначеними вище актуальністю, ступенем достовірності і обґрунтованості, новизни наукових результатів в галузі теорії та практики міжнародного права.

Рєцензована дисертація є завершеним, самостійним науковим дослідженням, в якому отримані науково обґрунтовані результати.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що дисертаційне дослідження С.О.Алексєєва характеризується теоретичною і практичною значущістю піднятих і розв'язаних в дисертації проблем, що надає досліджуваній проблематиці належної актуальності й динамізму.

На підставі викладеного вважаємо, що дисертація С.О.Алексєєва на тему «Використання норм міжнародного права господарському судочинстві України: питання теорії та практики», є самостійним науковим дослідженням, що відповідає пп. 9,11 "Порядку присудження наукових

студента" затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2015 р. в захисті і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 р., № 1159 від 30 травня 2015 р. і № 567 від 27 липня 2016 р., вона відповідає спеціальності 12.00.11 – міжнародне право, а її автор Сергій Олегович Алексєєв заступоує на посаду декана факультету державного студента кандидата юридичних наук.

Офіційний опонент -

кандидат юридичних наук,
директор юридичного
департаменту Українського
центру міжнародних
гуманітарних програм

Ю.Ю. Фісун

Супільствоме науше Ю.Ю. Фісун
заступоуе

Наказоме студенту Олександр М.В. Фісун
заступоуе